

наприклад, Об'єднані Арабські Емірати, Гернси та Кайманові острови не збирають податки на корпоративний дохід. За даними газети, найвища ставка корпоративного податку (55 відсотка) поширюється на компанії, що беруть участь у газовій та нафтовій промисловості в Об'єднаних Арабських Еміратах.

Результати досліджень показують, що є п'ять країн світу з низьким рівнем корпоративного податку в Європейському Союзі:

Болгарія вже деякий час користується популярністю завдяки своїй зручній фіскальній політиці. Фіксована ставка податку на прибуток підприємств є найнижчою в Європейському Союзі і встановлена на рівні 10 %. Доходи фізичних осіб оподатковуються за тією ж ставкою. Крім того, Болгарія залучає підприємців своїм стратегічним розташуванням, розвинутою інфраструктурою бізнесу та низькими витратами на робочу силу.

У Ірландії нормальна ставка корпоративного податку становить 12,5 % від доходу від торгівлі та 25 % від доходу з інших джерел. Місцева система оподаткування є гарним прикладом стимулювання конкуренції та посилення інвестицій. Податок на особистий дохід прогресивний у розмірі від 20 % до 40 %.

Нідерланди - західноєвропейська альтернатива з солідною репутацією. Ця країна увійшла до респектабельного 6 місця з корпоративного податку у розмірі 15 %. (Ставка корпоративного податку в Нідерландах була знижена у 2021 році). Нідерланди відомі як глобальний торговий центр з міжнародною робочою силою, яка на 93 % вільно володіє англійською мовою. Репутація країни в поєднанні з її податковими угодами змусила найбільші фірми світу заснувати свою штаб-квартиру. Серед таких компаній - Apple, Starbucks, Google та багато інших компаній, які належать до списку Fortune 500. Нідерланди знижують ставку податку на прибуток підприємств у найближчі роки.

Латвія збирає податок на прибуток підприємств у розмірі 15 %-вої ставки. У січні 2017 року запровадила меншу ставку 12 % для мікропідприємств щодо підтримки компаній з низьким оборотом, які відповідають певним вимогам. Латвія також залучає інвесторів своєю кваліфікованою робочою силою та розвинула транспортну інфраструктуру. Найпопулярнішими напрямками для інвестування є логістика, транспорт, ІТ, науки про життя, відновлювана енергетика та деревообробна промисловість. Податок на особистий дохід становить 23 %.

Литва фіксована застосовує ставку податку в 15 % як до корпоративних доходів, так і доходів фізичних осіб, що генеруються в країні. Литва вважається другою найбільш сприятливою європейською державою для інвесторів. Крім того, її економіка входить до Європейської топ-5 за швидке зростання. Литва користується популярністю у галузі досліджень та розробок, видатної цифрової інфраструктури, низьких витрат на робочу силу та кваліфікованих фахівців.

Список використаних джерел: 1. Офіційний сайт компанії Intercompany Solutions. URL: <https://uk.intercompanysolutions.com>. 2. Офіційний сайт компанії Nalog.nl. URL: <https://www.nalog.nl>. 3. Офіційний сайт Центрального уряду Нідерландів. URL: <https://www.rijksoverheid.nl>.

УДК 330

Якушко І. В., канд. екон. наук, докторант

Міжнародний науково-технічний університет імені академіка Юрія Бугая, м. Київ, Україна

ОСОБЛИВОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ ФІСКАЛЬНОГО МЕХАНІЗМУ В СИСТЕМІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ

Ключові слова: національна економіка, фіскальний механізм, механізм, фінансові ресурси, фіскальні відносини.

Фіскальний механізм є важливою складовою функціонування фінансового механізму держави. Саме завдяки цьому механізму в межах національної економіки розвиваються фіскальні відносини, які сприяють акумулюванню державою власних доходів для здійснення різних за своєю природою витрат. Зазначені відносини за своїм змістом є складними, оскільки пов'язані з усіма економічними суб'єктами, різними аспектами руху фінансових ресурсів.

Ефективна робота фіскального механізму є важливою складовою забезпечення розвитку всієї системи державних фінансів. Розглянемо сутність фіскального механізму держави та конкретизуємо основні особливості його функціонування.

З початку розглянемо сутність таких понять, як «фіскальний» та «механізм».

Механізм є універсальним поняттям, яке використовується в межах значної кількості науки. Проте загалом його застосовують для опису роботи, функціонування сукупності компонентів, складових, які тісно пов'язані між собою і здійснюють свою діяльність для досягнення єдиної спільної мети. Особливої популярності використання цього поняття набуло в межах вивчення фізичних, хімічних об'єктів. Наприклад, у Словнику іншомовних слів зазначено, що механізм: пристрій, що передає або перетворює рух; внутрішня будова, система чогось; устрій; сукупність станів і процесів, з яких складається певне фізичне, хімічне та інше явище [6]. Поступово поняття механізму почали використовувати вчені й в інших науках, описуючи складні процеси, взаємозв'язки, які відбуваються в межах суспільних систем.

Поняття «фіскальний» розглядають у переважній кількості випадків у межах дослідження фіскальної політики держави, особливостей її формування і реалізації. Міжнародний валютний фонд пропонує такий вид політики розглядати таким чином: фіскальна політика – це використання державних видатків та оподаткування для здійснення впливу на економічні процеси в державі [6]. У Звіті Дослідницької служби конгресу США «Фіскальна політика: економічні наслідки» зауважується, що «фіскальна політика – політика, яка описує зміни в поведінці державних витрат і доходів з метою впливу на економіку» [11].

Розглянемо детальніше сутність поняття «фіскальний механізм». Здебільшого такий механізм є частиною загального економічного механізму і використовується органами державної влади для впливу на господарські відносини з метою стимулювання економічного розвитку. У науковій літературі існують окремі підходи до розгляду сутності цього поняття:

1) фіскальний механізм – сукупність бюджетного та податкового механізмів, що поєднує в собі розподільчі процеси від сплати податків до використання фінансових ресурсів держави на соціальні потреби країни [3, с. 123];

2) фіскальний механізм – це сукупність проведених уповноваженими державними органами фіскально-правових заходів, які є частиною загальної економічної стратегії країни, для фінансового забезпечення діяльності держави і громад, а також непряме фінансування для регулювання розвитку різних галузей економіки, покликаних сприяти сталому розвитку виробництва і зростанню народного добробуту [7, с. 34];

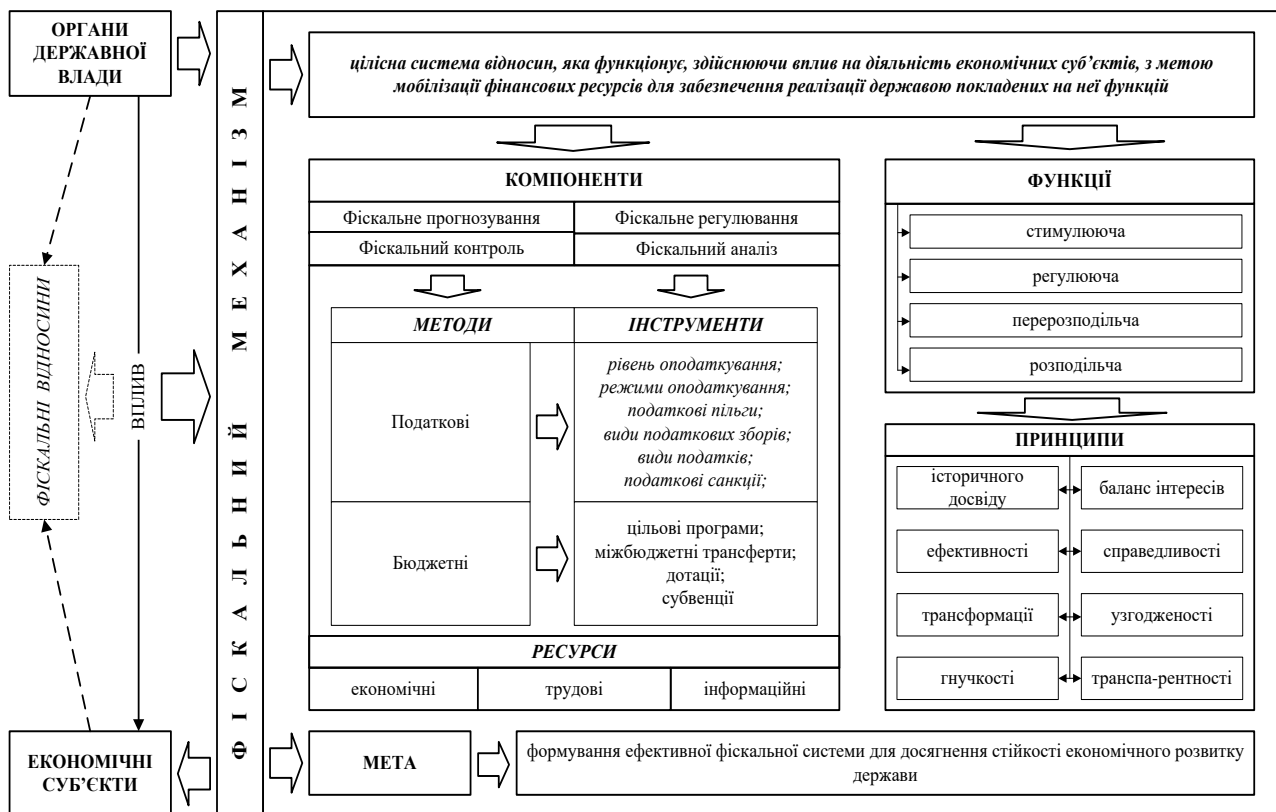
3) фіскальний механізм є важливою складовою механізму бюджетного оподаткування, який забезпечує мобілізація фінансових ресурсів та наповнення дохідної частини державного бюджету [10, с. 10];

4) фіскальний механізм – сукупність проведених уповноваженими державними органами фіскально-правових заходів, які є частиною загальної економічної стратегії країни, для фінансового забезпечення діяльності держави і громад, а також непряме фінансування для регулювання розвитку різних галузей економіки, покликаних сприяти сталому розвитку виробництва та зростання народного добробуту [2, с. 184-185];

5) фіскальний механізм – вагомий інструмент впливу на соціально-економічний розвиток, особливо на перехідному етапі економічних реформ» [1, с. 99];

6) фіскальний механізм – сукупність організаційно-економічних відносин щодо розподілу та перерозподілу національного доходу з метою досягнення загальноекономічних і соціальних цілей у суспільстві [5, с. 4];

Таким чином, аналізуючи зміст наведених підходів до розуміння сутності категорії «фіскальний механізм», можна констатувати, що ця дефініція є складною, характеризує значну кількість різних фінансових відносин, які виникають між економічними суб'єктами в процесі господарської діяльності. На рис. 1 представлено схему фіскального механізму.

Рис. 1. Схема фіскального механізму

Джерело: складено авторкою з урахуванням [8; 9].

Враховуючи основні положення, які представлені на цій схемі, можна виокремити її особливості функціонування, розвитку цього механізму. До їх числа варто віднести такі:

- 1) фіскальний механізм відіграє одну з ключових ролей у системі державного регулювання національної економіки;
- 2) фіскальний механізм є складною системою взаємовідносин між різними економічними суб'єктами, одні з яких мають можливість впливати на діяльність інших;
- 3) фіскальний механізм має складну внутрішню будову, яка постійно розвивається, змінюється в результаті економічного розвитку держави;
- 4) фіскальний механізм можна визначити як макроекономічну систему, яка має свої контури, взаємодіє з іншими макроекономічними системами, розвивається на основі власних принципів;
- 5) фіскальний механізм формується на основі чинного нормативно-правового забезпечення у сфері господарської діяльності;
- 6) фіскальний механізм для власного ефективного функціонування також вимагає певних ресурсів, які полягають насамперед у забезпеченні роботи основних інститутів, які залучені до розвитку такого механізму;
- 7) фіскальний механізм забезпечує формування фіскальних відносин у державі і є невід'ємною складовою функціонування її фінансової системи [4; 12].

Отже, проаналізовано сутність фіскального механізму та його особливості функціонування в межах національної економіки, з'ясовано, що такий механізм є невід'ємною складовою розвитку всієї фінансової системи та відіграє ключову роль у її розвитку. Фіскальний механізм безпосередньо пов'язаний із фіскальними відносинами, які являють собою сукупність відносин між різними економічними суб'єктами у процесі руху фінансових ресурсів у межах податкової та бюджетної систем держави. Конкретизовано наукові підходи вчених до розгляду сутності категорії «фіскальний механізм» та визначено, що такий механізм доцільно розглядати як цілісну систему відносин, яка функціонує, здійснюючи вплив на діяльність економічних суб'єктів, з метою мобілізації фінансових ресурсів для забезпечення здійснення державою покладених на неї функцій. Також у статті виокремлено та конкретизовано базові особливості такого механізму.

Список використаних джерел: 1. Алескерова Ю. В. Фіскальний механізм соціально-економічної сфери як складова частина фінансового механізму держави. *Причорноморські економічні студії*. 2016. Вип. 3. С. 98-101. 2. Дегтярьова С. В. Значення фіскального механізму для розвитку соціальної сфери в державі: зарубіжний досвід. *Вісник ЛДУВС ім. Е. О. Дідоренка*. 2017. № 4(80). С. 183-190. 3. Канцур І. Фіскальний механізм: сутність, інструменти та принципи його дії. *Світ фінансів*. 2015. № 4. С. 117-129. 4. Косач І. А., Жаворонок А. В., Дегтярьов А. В. Фінансовий механізм інноваційно-інвестиційного розвитку підприємництва: сучасні аспекти. *Проблеми сучасних трансформацій. Серія: економіка та управління*. 2021. № 1. С. 3-9. 5. Масліченко С. О. Фіскальний механізм у системі державного регулювання: автореф. дис. ... канд. екон. наук: спец. 08.01.01 «Економічна теорія» / Київський національний економічний університет. Київ, 2002. 19 с. 6. Тлумачний словник іншомовних слів. URL: <https://www.jnsm.com.ua/cgi-bin/u/book/sis.pl?Qry=%CC%E5%F5%E0%ED%B3%E7%EC>. 7. Фурса Т. П., Синиця С. М. Фіскальний механізм: зарубіжний досвід та українські реалії. *Інтелект XXI*. 2016. № 5. С. 32-36. 8. Шапошников К. С. Державне регулювання національної економіки: світовий досвід протидії корупції. *Інфраструктура ринку: збірник наукових праць*. 2022. Вип. 63. С. 31-34. 9. Шапошников К. С., Гальцова О. Л. Управління національною економікою: сучасні підходи до децентралізації. *Науковий вісник УжНУ. Серія: міжнародні економічні відносини та світове господарство*. 2021. Вип. 35. С. 80-82. 10. Bazilinska O., Panchenko N. Fiscal Mechanism of Unshadowing of the Economy of Ukraine. *Наукові записки НаУКМА. Економічні науки*. 2018. Т. 3, № 1. С. 8-13. 11. Horton M., El-Ganainy A. What Is Fiscal Policy? URL: <https://www.imf.org/external/pubs/ft/fandd/2009/06/pdf/basics.pdf>. 12. Zhavoronok A. V., Viknianska A. O., Fedyshyn M. F. Theoretical and Practical Basis of Formation of the Tax Component of the Budget. *Менеджмент та публічне управління в умовах інформаційного суспільства: колективна монографія*. Чернігів: ЧНТУ, 2020. С. 23-35.

УДК 336.338

Василишин Ю. В., докторант кафедри економіки, обліку і оподаткування

Науковий керівник: **Сакун О. С.**, д-р екон. наук, доцент кафедри економіки, обліку і оподаткування

Національний університет «Чернігівська політехніка», м. Чернігів, Україна

ОСОБЛИВОСТІ ОПОДАТКУВАННЯ ПІДПРИЄМСТВ МАЛОГО БІЗНЕСУ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Ключові слова: воєнний стан, малий бізнес, оподаткування, підприємства, податкові стимули.

Повномасштабне вторгнення російської федерації на територію України 24 лютого 2022 року спричинило введення в нашій країні воєнного стану [1]. Наслідками російської військової агресії стали руйнування та повне знищення цивільних об'єктів та об'єктів критичної інфраструктури, вимушена міграція населення, інфляція, розірвання комерційних угод з Республікою Білорусь, порушення логістичних процесів. Це помістило український бізнес, малий бізнес, зокрема, на межу виживання. Необхідність приведення національної економіки в стабільний стан задля з метою фінансового забезпечення обороноздатності та подальшого відновлення інфраструктури країни зумовила розробку та впровадження ряд податкових стабілізаційних заходів суб'єктів господарювання України, які покликані наповнювати державний та місцеві бюджети.

З метою зменшення податкового навантаження на бізнес-сектор та створення сприятливих продовження або відновлення економічної діяльності Уряд України вніс зміни в податкове законодавство. В контексті сприяння діяльності підприємств малого бізнесу слід виокремити наступне [3]: зміни щодо переходу на спрощену систему оподаткування в період воєнного стану: платниками єдиного податку 3-ї групи зі ставкою оподаткування 2% від доходу (замість 18% на прибуток) можуть бути продавці підакцизних товарів, а також компанії, обсяг доходу яких не відповідає ліміту, при цьому такі платники не повинні сплачувати ПДВ у розмірі 20% з операцій в Україні, а кількість найманих працівників є необмеженою; звільнення фізичних осіб-підприємців, які є платниками податку першої та другої груп, від обов'язковості сплати та подання звітності щодо єдиного соціального внеску; відсутність нарахування та звільнення від сплати плати за землю (земельний податок та орендна плата за землі державної і комунальної власності) з 01 березня 2022 року по 31 грудня року, в якому припинено чи скасовано воєнний стан за умови, що земельні ділянки,